

SECTION 5. LABOR LAW AND SOCIAL WELFARE LAW

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-674-4-20>

CORRUPTION IN THE SPHERE OF LABOUR RELATIONS: COUNTERACTION MECHANISMS

КОРУПЦІЯ У СФЕРІ ПРАЦІ: ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ

Kostohryz Ya. O.

*Candidate of Law,
Head of the Dnipro District
Prosecutor's Office of the city of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Костогриз Я. О.

*кандидат юридичних наук,
керівник Дніпровської окружної
прокуратури міста Києва
м. Київ, Україна*

Корупція у сфері праці виступає складним соціально-правовим явищем, що супроводжується порушенням принципів справедливості, рівності та прозорості трудових правовідносин. Вона може проявлятися як у публічних адміністративних процедурах (наприклад, при працевлаштуванні, атестації або присвоєнні посад), так і у приватних стосунках між роботодавцем і працівником (непрозорі кадрові рішення, «сірі» практики оплати праці тощо) і завдає значної шкоди як окремим працівникам, так і суспільству загалом [1, с. 18]. У сучасних умовах інтеграції України до європейських правових стандартів протидія корупційним діям у сфері праці стає невід'ємною складовою правової політики держави.

Корупція у трудових правовідносинах характеризується використанням посадових повноважень для отримання неправомірної вигоди у процесах, пов'язаних із працевлаштуванням, кар'єрним ростом, розподілом трудових ресурсів або реальними трудовими гарантіями. Вона може мати різну форму – від відкритого хабарництва до прихованих схем впливу на кадрові рішення чи непрозорого нарахування заробітної плати. Такі практики підривають довіру до інститутів державної влади і створюють системні ризики у сфері праці [2, с. 299].

В Україні основою правового врегулювання протидії корупції є Закон України «Про запобігання корупції» [3], який встановлює загальні антикорупційні обмеження, визначає суб'єктів відповідальності та механізми запобігання. Цей Закон імплементує міжнародні

стандарти у сфері боротьби з корупцією, у тому числі зобов'язання України в рамках міжнародних конвенцій.

Також важливою є частина трудового законодавства, зокрема Кодекс законів про працю України [4], де окремі положення спрямовані на захист трудових прав працівників та заборону дискримінаційних практик, що можуть виступати кишеньковими формами корупції.

Ефективна протидія корупції розпочинається із системи заходів, спрямованих на запобігання її виникненню. На наше переконання першочергово до основних механізмів належить нормативне регулювання та внутрішні політики через впровадження кодексів етики, стандартів ділової поведінки та антикорупційних політик на підприємствах та в установах, що створюють чіткі процедури кадрових рішень та підсилюють контроль за їх дотриманням.

Також важливим є створення структурних одиниць із запобігання корупції – багато органів влади та установ мають уповноважених осіб або підрозділи, відповідальні за антикорупційну діяльність, що включає моніторинг процедур та розгляд повідомлень працівників про порушення.

Крім того, необхідно забезпечувати прозорість процедур. Так, цифровізація кадрових і адміністративних процесів сприяє мінімізації «ручного» втручання у результати прийняття рішень, що суттєво знижує можливість корупційних зловживань.

Окремою складовою протидії корупції є захист осіб, які повідомляють про корупційні правопорушення. Законодавство України забороняє будь-яке переслідування викривачів у зв'язку з їх повідомленням про корупцію, зокрема звільнення чи інші негативні наслідки для працівника. Це сприяє підвищенню готовності громадян повідомляти про порушення та створює правові гарантії захисту їхніх трудових прав.

Так, відповідно до статті 53 Закону України «Про запобігання корупції» особи, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції, перебувають під захистом держави. За наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну викривачів, їх близьких осіб у зв'язку із здійсненим повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень правоохоронними органами до них можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші спрямовані на захист від протиправних посягань заходи, передбачені Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [3].

Корупційні діяння у сфері праці, що містять ознаки кримінальних чи адміністративних правопорушень, підлягають кваліфікації у відповідності до чинного кримінального та адміністративного законодавства.

Притягнення до відповідальності з боку правоохоронних органів виступає сильним стримувальним фактором для потенційних порушників.

Хоча правова база України містить комплексні механізми протидії корупції, низка аспектів потребує подальшого вдосконалення. Це, зокрема, узгодження трудового й антикорупційного законодавства, підвищення правової культури роботодавців та працівників, а також розвиток системи моніторингу та оцінювання ефективності антикорупційних ініціатив у сфері праці.

Корупція у сфері праці є серйозним викликом для правової системи України. Її подолання можливе лише завдяки комплексному застосуванню правових засобів: від превентивних заходів і захисту викривачів до ефективного застосування відповідальності за порушення. Системна реалізація правових механізмів, прозорі процедури та належний захист трудових прав – ключові складові зниження корупційних ризиків у трудових відносинах.

Література:

1. Костогриз Я. О. До питання корупції у сфері праці та зайнятості: сьгоднішні реалії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Том 2. № 83. С. 18–23.
2. Остапенко Л. Про корупційні діяння в трудових відносинах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : «Юридичні науки»*. 2022. Том 9. № 3 (35). С. 297–304.
3. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.
4. Кодекс законів про працю України : Закон УРСР від 10 груд. 1971 р. №322-VIII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.